

Alexei ȘEVCIUC

CARACTERISTICILE SISTEMULUI EDUCAȚIONAL ÎN REGIUNILE URBANE ȘI RURALE DIN BASARABIA DE SUD (1918-1940)

Cuvinte cheie: *Basarabia de Sud, sistem educațional, Marea Unire, 1918, școli, legi, 1918 - 1940.*

La 27 martie 1918 Basarabia, aflată de peste un secol sub stăpânirea rusească, împreună cu celelalte provincii românești au format Statul Național Unitar Român, care a creat condițiile necesare pentru renașterea și integrarea spirituală a tuturor românilor, aflați până la 1918 sub stăpânire străină. Rolul principal în acest proces avea să-l joace învățământul, ce trebuia adus în albia firească a culturii naționale.

Un pas foarte important în istoria Basarabiei, și mai ales a sudului Basarabiei, este reîntoarcerea învățământul românesc în Basarabia. Documentele de epocă vorbesc despre faptul că, la momentul Marii Uniri, în sudul Basarabiei lipseau cu desăvârșire școlile naționale, literatura editată în limba română (moldovenească). Manualele editate în limba băștinașilor erau interzise. Spre exemplu, învățătorul Ioan Donceev, originar din Chișinău, din cont propriu a editat cu caractere latine abecedarul „Cursul primitiv de limbă rumână” (originalul se păstrează în muzeu), dar nu i s-a permis utilizarea lui în școală.

În preajma Unirii, în teritoriul sudului Basarabiei funcționau circa 1084 de școli parohiale de 1 - 2 clase rusești, deși populația românească era majoritară. Datele recensământului populației din 1897 atestă că numărul știutorilor de carte printre bărbați alcătuia doar 10,5%, iar printre femei - 1,7%, rămânând cu mult în urma reprezentanților altor etnii.

După 1918 s-au produs mutații colosale în sistemul învățământului din Basarabia, a fost lichidat caracterul lui colonial rusesc. În afară de școlile rusești, evreiești, nemțești au fost deschise școli naționale românești. Fiecărui elev i s-a oferit posibilitatea de a studia în limba sa maternă. Guvernul României a înțeles de la bun început necesitatea răspândirii științei de carte în mediul basarabenilor drept condiție indiscutabilă a progresului general al Statului Românesc. Nu întâmplător deja în Constituția României din 1923 a fost introdus dreptul la învățătură. Programele tuturor partidelor prevedeau pe primul plan problema învățământului.

Partidul Național Moldovenesc încă în martie 1917 a înaintat cerința cu privire la naționalizarea școlilor, precum și la crearea școlilor primare și medii românești, introducerea limbii române ca limbă de lucru în administrația Basarabiei. În iunie-

Partidul Național Moldovenesc încă în martie 1917 a înaintat cerința cu privire la naționalizarea școlilor, precum și la crearea școlilor primare și medii românești, introducerea limbii române ca limbă de lucru în administrația Basarabiei. În iunie-

După 1918 s-au produs mutații colosale în sistemul învățământului din Basarabia, a fost lichidat caracterul lui colonial rusesc. În afară de școlile rusești, evreiești, nemțești au fost deschise școli naționale românești. Fiecărui elev i s-a oferit posibilitatea de a studia în limba sa maternă. Guvernul României a înțeles de la bun început necesitatea răspândirii științei de carte în mediul basarabenilor drept condiție indiscutabilă a progresului general al Statului Românesc. Nu întâmplător deja în Constituția României din 1923 a fost introdus dreptul la învățătură. Programele tuturor partidelor prevedeau pe primul plan problema învățământului.

La 27 martie 1918 Basarabia, aflată de peste un secol sub stăpânirea rusească, împreună cu celelalte provincii românești au format Statul Național Unitar Român, care a creat condițiile necesare pentru renașterea și integrarea spirituală a tuturor românilor, aflați până la 1918 sub stăpânire străină. Rolul principal în acest proces avea să-l joace învățământul, ce trebuia adus în albia firească a culturii naționale.

Un pas foarte important în istoria Basarabiei, și mai ales a sudului Basarabiei, este reîntoarcerea învățământul românesc în Basarabia. Documentele de epocă vorbesc despre faptul că, la momentul Marii Uniri, în sudul Basarabiei lipseau cu desăvârșire școlile naționale, literatura editată în limba română (moldovenească). Manualele editate în limba băștinașilor erau interzise. Spre exemplu, învățătorul Ioan Donceev, originar din Chișinău, din cont propriu a editat cu caractere latine abecedarul „Cursul primitiv de limbă rumână” (originalul se păstrează în muzeu), dar nu i s-a permis utilizarea lui în școală.

În preajma Unirii, în teritoriul sudului Basarabiei funcționau circa 1084 de școli parohiale de 1 - 2 clase rusești, deși populația românească era majoritară. Datele recensământului populației din 1897 atestă că numărul știutorilor de carte printre bărbați alcătuia doar 10,5%, iar printre femei - 1,7%, rămânând cu mult în urma reprezentanților altor etnii.

Cuvinte cheie: *Basarabia de Sud, sistem educațional, Marea Unire, 1918, școli, legi, 1918 - 1940.*

CARACTERISTICILE SISTEMULUI EDUCAȚIONAL ÎN REGIUNILE URBANE ȘI RURALE DIN BASARABIA DE SUD (1918-1940)

Alexei ȘEVCIUC

ie 1917 au fost organizate de către P. Gore, V. Stroiescu primele cursuri pentru învățătorii de limbă română din Basarabia¹.

Prin Decretul-lege din 6 iulie 1919 pentru modificarea legii învățământului primar și normal primar, programa studiilor obligatorii urma să cuprindă obiectele: religia și morală, limba română, limba franceză, psihologia și pedagogia, istoria, geografia matematică, științele fizico-naturale cu noțiuni de agricultură și horticultură, igiena și medicina populară, desenul și caligrafia, noțiuni de drept constituțional și administrativ, economia politică și jocuri gimnastice, iar pentru fete – economia casnică².

Întreaga legislație referitoare la învățământul din Basarabia a fost în deplină concordanță cu dispozițiile Tratatului pentru protecția minorităților, semnat de România cu Puterile Aliate la 9 decembrie 1919 care, în art. 10, stipula că:

„În materie de învățământ public, guvernul român va acorda în orașele și județele unde locuiește o populație considerabilă de supuși români de altă limbă decât cea română, înlesniri potrivite spre a asigura ca în școlile primare instrucțiunea să fie dată în limba lor proprie copiilor acestor supuși străini. Această stipulație nu va împiedica guvernul român de a face obligatoriu învățământul limbii române în zisele școli”³.

Dispozițiile Tratatului au intrat în vigoare la 4 septembrie 1920, ca ulterior, la 29 martie 1923, prevederile lui de bază să fie incluse și în Constituția României din 1923, în care era fixat: „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi (art. 5)”⁴.

În programul Partidului Național-Liberal de guvernământ, adoptat la 27 noiembrie 1921, se prevedeau următoarele sarcini:

1. îmbunătățirea învățământului rural (adică pentru majoritatea populației Basarabiei);
2. lichidarea analfabetismului;
3. construirea în fiecare localitate rurală a unei școli satești;
4. asigurarea fiecărei școli cu cadre didactice (un învățător la 50 de copii).

Deja către anul 1920 în Basarabia începe un mare proces de construcție a localurilor pentru școlile satești. Aproape în fiecare sat s-a ridicat câte o clădire pentru școala primară, care la început avea câte 3 - 4 săli de clasă, o cancelarie pentru

¹ Moraru Anton, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812 - 1993)*, Chișinău, Universul, 1995 pp. 225 - 226.

² Nicolae Enciu, *Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918 - 1940*, Vol. I, *Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice*, Edit. Lexon-Prim Chișinău, 2013, pp. 314-315.

³ Constantin Dașcovici, *Principiul Naționalității și Societatea Națiunilor*, București, 1922 pp. 175-177.

⁴ *Constituția din 29 martie 1923*, în *Istoria României între anii 1918-1944. Culegere de documente*, coord. Ioan Scurtu, București, f.a., p. 58.

¹ Moraru Anton, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812 - 1993)*, Chișinău, Universul, 1995 pp. 225 - 226.

² Nicolae Enciu, *Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918 - 1940*, Vol. I, *Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice*, Edit. Lexon-Prim Chișinău, 2013, pp. 314-315.

³ Constantin Dașcovici, *Principiul Naționalității și Societatea Națiunilor*, București, 1922 pp. 175-177.

⁴ *Constituția din 29 martie 1923*, în *Istoria României între anii 1918-1944. Culegere de documente*, coord. Ioan Scurtu, București, f.a., p. 58.

Deja către anul 1920 în Basarabia începe un mare proces de construcție a localurilor pentru școlile satești. Aproape în fiecare sat s-a ridicat câte o clădire pentru școala primară, care la început avea câte 3 - 4 săli de clasă, o cancelarie pentru

4. asigurarea fiecărei școli cu cadre didactice (un învățător la 50 de copii).
3. construirea în fiecare localitate rurală a unei școli satești;
2. lichidarea analfabetismului;

Basarabiei);

1. îmbunătățirea învățământului rural (adică pentru majoritatea populației

noiembrie 1921, se prevedeau următoarele sarcini:

În programul Partidului Național-Liberal de guvernământ, adoptat la 27 noiembrie 1921, se prevedeau următoarele sarcini:

Dispozițiile Tratatului au intrat în vigoare la 4 septembrie 1920, ca ulterior, la 29 martie 1923, prevederile lui de bază să fie incluse și în Constituția României din 1923, în care era fixat: „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi (art. 5)”⁴.

Întreaga legislație referitoare la învățământul din Basarabia a fost în deplină concordanță cu dispozițiile Tratatului pentru protecția minorităților, semnat de România cu Puterile Aliate la 9 decembrie 1919 care, în art. 10, stipula că:

„În materie de învățământ public, guvernul român va acorda în orașele și județele unde locuiește o populație considerabilă de supuși români de altă limbă decât cea română, înlesniri potrivite spre a asigura ca în școlile primare instrucțiunea să fie dată în limba lor proprie copiilor acestor supuși străini. Această stipulație nu va împiedica guvernul român de a face obligatoriu învățământul limbii române în zisele școli”³.

Deja către anul 1920 în Basarabia începe un mare proces de construcție a localurilor pentru școlile satești. Aproape în fiecare sat s-a ridicat câte o clădire pentru școala primară, care la început avea câte 3 - 4 săli de clasă, o cancelarie pentru

profesori, un cabinet pentru directorul școlii, mai apoi edificîndu-se și pentru școlile secundare, licee, gimnazii, școlile normale clădiri mari, frumoase, luminoase⁵.

În anul 1921, în Basarabia este introdus învățământul primar obligatoriu, iar în anii următori atât în România, cât și în Basarabia în particular se constituie un nou sistem al învățământului de trei grade: învățământul primar, secundar și învățământul universitar⁶. În județele din Basarabia de sud în anul 1923, existau 31 grădinițe de copii, 628 - școli primare, 14 - școli secundare, speciale și normale și 1 școală particulară în județul Tighina.

Tabelul 1.

Situația școlilor în Basarabia de sud, 1923.

Județul	Grădinițe de copii	Școli primare	Școli secundare, speciale și normale	Alte școli particulare
Cahul	3	131	1	-
Cetatea Albă	2	224	9	-
Ismail	23	89	-	-
Tighina	3	184	4	1
Total	31	628	14	1

Sursa: Dicționarul statistic al Basarabiei: Întocmit pe baza recensământului din anul 1902, corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/1923. Ediție oficială. Tipografia Societății Anonime “Glasul țării”, București, 1923, pp. 120-168, pp. 168-231, pp. 366-407, pp. 568-635.

La 26 iulie 1924 a fost promulgată Legea cu privire la învățământul primar și secundar al Statului Românesc, abrogându-se, în cele din urmă, legea învățământului din 1896. Această nouă “constituție” a învățământului (Monitorul oficial, 1924, 26 iulie) prevedea măsuri concrete pentru dezvoltarea învățământului în tot Statul Românesc, inclusiv în Basarabia: se aproba dreptul la învățătură pentru toți copiii, indiferent de sexul, naționalitatea și rasa lor, se introducea învățământul primar și secundar obligatoriu cu o durată de 7 ani, din care ultimii ani erau destinați învățământului practic, se trasa trecerea la învățământul de 7 ani în timp de 5 ani (art. 57) și lichidarea deosebirilor dintre școlile satești și cele de la oraș⁷.

Legea pentru învățământul primar din 1924 prevedea omogenizarea sistemelor de învățământ din provinciile românești, a legislației școlare, programelor de studii, formarea unei culturi generale și practice specific regionale. Conform acestei legi,

⁵ Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău: Universul, 1995, pp. 225-232.

⁶ Nicolae Enciu, *op.cit.*, p. 316.

⁷ Moraru Anton, *op.cit.*, pp. 225-232.

⁵ Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău: Universul, 1995, pp. 225-232.

⁶ Nicolae Enciu, *op.cit.*, p. 316.

⁷ Moraru Anton, *op.cit.*, pp. 225-232.

Legea pentru învățământul primar din 1924 prevedea omogenizarea sistemelor de învățământ din provinciile românești, a legislației școlare, programelor de studii, formarea unei culturi generale și practice specific regionale. Conform acestei legi,

57) și lichidarea deosebirilor dintre școlile satești și cele de la oraș⁷.

Învățământul practic, se trasa trecerea la învățământul de 7 ani în timp de 5 ani (art. 57) și lichidarea deosebirilor dintre școlile satești și cele de la oraș⁷.

Învățământul de 7 ani, din care ultimii ani erau destinați secundar obligatoriu cu o durată de 7 ani, se introducea învățământul primar și indiferent de sexul, naționalitatea și rasa lor, se introducea învățământul primar și Românesc, inclusiv în Basarabia: se aproba dreptul la învățătură pentru toți copiii, (iulie) prevedea măsuri concrete pentru dezvoltarea învățământului în tot Statul din 1896. Această nouă “constituție” a învățământului (Monitorul oficial, 1924, 26 iulie) prevedea măsuri concrete pentru dezvoltarea învățământului în tot Statul secundar al Statului Românesc, abrogându-se, în cele din urmă, legea învățământului La 26 iulie 1924 a fost promulgată Legea cu privire la învățământul primar și

Sursa: Dicționarul statistic al Basarabiei: Întocmit pe baza recensământului din anul 1902, corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/1923. Ediție oficială. Tipografia Societății Anonime “Glasul țării”, București, 1923, pp. 120-168, pp. 168-231, pp. 366-407, pp. 568-635.

Județul	Grădinițe de copii	Școli primare	Școli secundare, speciale și normale	Alte școli particulare
Cahul	3	131	1	-
Cetatea Albă	2	224	9	-
Ismail	23	89	-	-
Tighina	3	184	4	1
Total	31	628	14	1

Situația școlilor în Basarabia de sud, 1923.

Tabelul 1.

În anul 1921, în Basarabia este introdus învățământul primar obligatoriu, iar în anii următori atât în România, cât și în Basarabia în particular se constituie un nou sistem al învățământului de trei grade: învățământul primar, secundar și învățământul universitar⁶. În județele din Basarabia de sud în anul 1923, existau 31 grădinițe de copii, 628 - școli primare, 14 - școli secundare, speciale și normale și 1 școală particulară în județul Tighina.

școala primară prevedea șapte clase. După absolvirea primelor patru clase, doritorii puteau să-și continue studiile în clasele secundare. Prin Legea din 1924 se introducea programa unitară pentru toate școlile publice și particulare, cu unele schimbări specifice regiunii economice. Legea învățământului primar stipula că, în localitățile cu populație neromânească, Ministerul Instrucțiunii va crea școli primare cu predare în limba minorității existente, iar școlile primare particulare existente vor fi proporțional finanțate. Măsuri corespunzătoare erau prevăzute și în cazul pregătirii profesorilor pentru aceste școli. Lucrurile s-au derulat însă tocmai invers în cazul unor școli pentru minoritățile rusă și evreiască, care au fost închise.

școala primară prevedea șapte clase. După absolvirea primelor patru clase, doritorii puteau să-și continue studiile în clasele secundare. Prin Legea din 1924 se introducea programa unitară pentru toate școlile publice și particulare, cu unele schimbări specifice regiunii economice. Legea învățământului primar stipula că, în localitățile cu populație neromânească, Ministerul Instrucțiunii va crea școli primare cu predare în limba minorității existente, iar școlile primare particulare existente vor fi proporțional finanțate. Măsuri corespunzătoare erau prevăzute și în cazul pregătirii profesorilor pentru aceste școli. Lucrurile s-au derulat însă tocmai invers în cazul unor școli pentru minoritățile rusă și evreiască, care au fost închise.

Tabelul 2

Cunoașterea limbii române de populația minoritară la 29 decembrie 1930

Județul	Orașul	Me diu R / U	Numărul locuitorilor de altă limbă decât cea română			Știu românește		Nu știu românește		N-au răspuns		Locuito rii de alt neam decât cel român
			Total	M	F	M	F	M	F	M	F	
Cahul			95.785	46.897	48.888	24.451	17.440	22.040	30.918	406	530	95.866
		R	87.231	42.733	44.498	21.185	14.112	21.155	29.890	393	496	87.045
		U	8.554	4.164	4.390	3.266	3.328	885	1.028	13	34	8.821
	Cahul		5.514	2.721	2.793	1.968	1.900	745	883	8	10	8.821
	Leova		3.040	1.443	1.597	1.298	1.428	140	145	5	24	3.109
Cetatea Albă			279.026	136.736	142.290	53.513	33.060	83.143	109.153	80	77	278.105
		R	247.634	122.045	125.589	46.344	27.138	75.637	98.397	64	54	246.881
		U	31.392	14.691	16.701	7.169	5.922	7.506	10.756	16	23	31.224
	Cetatea Albă		29.425	13.754	15.671	6.632	5.452	7.106	10.196	16	23	29.367
	Tuzla		1.967	937	1.030	537	470	400	560	-	-	1.857
Ismail			156.792	77.079	79.713	41.846	28.376	34.653	50.649	580	688	153.160
		R	247.363	119.910	127.453	41.142	23.584	71.330	94.740	7.438	9.129	240.995
		U	56.984	27.432	29.552	16.771	14.270	10.468	15.039	193	243	56.941
	Ismail		20.154.	9.583	10.571	5.894	5.048	3.644	5.459	45	64	19.943
	Bolgrad		11.618	5.691	5.927	4.785	4.324	885	1.577	21	26	11.516
	Chilia Nouă		12.986	6.278	6.708	2.856	2.255	3.312	4.311	110	142	12.639
	Reni		5.167	2.559	2.608	2.040	1.897	508	706	11	5	5.806
	Vâlcov		7.059	3.321	3.738	1.196	746	2.119	2.986	6	6	7.037
Tighina			143.692	70.470	73.222	40.301	30.298	28.735	41.271	1.434	1.653	142.761
		R	106.193	52.724	53.469	28.465	19.982	23.003	32.059	1.256	1.1428	106.392
		U	37.499	17.746	19.753	11.836	10.316	5.732	9.212	178	225	36.369
	Tighina		26.620	12.348	14.272	7.966	6.842	4.219	7.218	163	212	25.869
	Comrat		10.879	5.398	5.481	3.870	3.474	1.513	1.994	15	13	10.500

Sursa: Anuarul statistic al României, 1939 și 1940, (Imprimeria Națională București, 1940, pag. 88)

Tabelul 2

Cunoașterea limbii române de populația minoritară la 29 decembrie 1930

Județul	Orașul	Me diu R / U	Numărul locuitorilor de altă limbă decât cea română	Știu românește	Nu știu românește	N-au răspuns	Locuitori de alt neam decât cel român					
Cahul			95.785	46.897	48.888	24.451	17.440	22.040	30.918	406	530	95.866
		R	87.231	42.733	44.498	21.185	14.112	21.155	29.890	393	496	87.045
		U	8.554	4.164	4.390	3.266	3.328	885	1.028	13	34	8.821
	Cahul		5.514	2.721	2.793	1.968	1.900	745	883	8	10	8.821
	Leova		3.040	1.443	1.597	1.298	1.428	140	145	5	24	3.109
Cetatea Alba			279.026	136.736	142.290	53.513	33.060	83.143	109.153	80	77	278.105
		R	247.634	122.045	125.589	46.344	27.138	75.637	98.397	64	54	246.881
		U	31.392	14.691	16.701	7.169	5.922	7.506	10.756	16	23	31.224
	Cetatea Alba		29.425	13.754	15.671	6.632	5.452	7.106	10.196	16	23	29.367
	Tuzla		1.967	937	1.030	537	470	400	560	-	-	1.857
Ismail			156.792	77.079	79.713	41.846	28.376	34.653	50.649	580	688	153.160
		R	247.363	119.910	127.453	41.142	33.584	71.330	94.740	7.438	9.129	240.995
		U	56.984	27.432	29.552	16.771	14.270	10.468	15.039	193	243	56.941
	Ismail		20.154	9.583	10.571	5.894	5.048	3.644	5.459	45	64	19.943
Bolgrad			11.618	5.691	5.927	4.785	4.324	885	1.577	21	26	11.516
Chilia Nouă			12.986	6.278	6.708	2.856	2.255	3.312	4.311	110	142	12.639
Reni			5.167	2.559	2.608	2.040	1.897	508	706	11	5	5.806
Valcov			7.059	3.321	3.738	1.196	746	2.119	2.986	6	6	7.037
Tighina			143.692	70.470	73.222	40.301	30.298	28.735	41.271	1.434	1.653	142.761
		R	106.193	52.724	53.469	28.465	19.982	23.003	32.059	1.256	1.1428	106.392
		U	37.499	17.746	19.753	11.836	10.316	5.732	9.212	178	225	36.369
	Tighina		26.620	12.348	14.272	7.966	6.842	4.219	7.218	163	212	25.869
Comrat			10.879	5.398	5.481	3.870	3.474	1.513	1.994	15	13	10.500

Legea învățământului particular din 1925 viza în principal școlile minorităților, deși toate școlile cu predare în alte limbi decât româna cădeau sub incidența ei. Prin această lege, minoritățile naționale își puteau constitui școli proprii, cu aprobarea Ministrului Instrucțiunii; limba de predare era stabilită de susținătorii școlii respective, cu precizarea că istoria românilor și geografia României se vor preda în limba română¹. Unica diferență dintre programa școlilor publice și a celor private consta în faptul că limba română, ca obiect de studiu, dar și ca limbă de predare a disciplinelor *Istoria românilor* și *Geografia României*, în cele publice era introdusă din clasa I-a, iar în cele private, din clasa a III-a¹.

Într-un scurt răstimp învățământul în Basarabia a cunoscut o largă dezvoltare. Situația politică, economică, psihologică era favorabilă procesului de culturalizare a maselor populare. Datele statistice de la sfârșitul secolului al XIX-lea (1897) arată că în Basarabia știutorii de carte erau numai 19,47% din populație, iar între moldoveni - numai 10,3%².

Rezultatele acțiunii în domeniul culturalizării populației și-au găsit expresia mai ales în creșterea numărului știutorilor de carte. Recensământul general al populației din 29 decembrie 1930 a înregistrat următoarea proporție a știutorilor de carte în Basarabia de sud: din numărul total de populație de la 7 ani în sus care constituia 843.070 - 44,03% știau carte, dintre care în județul Cahul - 33,90%, în județul Cetatea Albă - 55,12%, în județul Ismail - 45,96% și în județul Tighina - 36,19% știau carte.

Tabelul 3.

Populația repartizată pe știutorii de carte, gradul de instrucție și județe, 29.12.1930.

Județul	Totalul populației de la 7 ani în sus	Știutorii de carte după gradul de instrucție						Neștiutori de carte	Știința de carte nedecarată
		Total știutori de carte	Extra școlară	Primară	Secundară	Profesională	Universitară	Școli superioare	
Cahul	149.799	50.775	1.737	44.447	3.685	557	294	55	1.024
Cetatea Albă	273.637	150.830	3.033	134.146	10.619	1.908	855	269	835
Ismail	181.824	83.573	2.370	70.171	8.548	1.394	767	323	1.000
Tighina	237.810	86.067	4.672	70.415	8.081	2.010	694	195	1.984
Total	843.070	371.245	11.812	319.179	30.933	5.869	2.610	842	4.843

Sursa: *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, Imprimeria Națională, București, 1939, p. 79.

¹ Constantin Dașcovici, *op. cit.*, p. 443.

² Moraru Anton, *op.cit.*, pp. 225-232.

¹ Constantin Dașcovici, *op. cit.*, p. 443.

² Moraru Anton, *op.cit.*, pp. 225-232.

Sursa: *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, Imprimeria Națională, București, 1939, p. 79.

Județul	Totalul populației de la 7 ani în sus	Total știutori de carte	Știutori de carte după gradul de instrucție							
			Știința de carte nedecarată	Neștiutori de carte	Scoli superioare	Universitară	Profesională	Secundară	Primară	
Cahul	149.799	50.775	1.737	44.447	3.685	557	294	55	98.000	1.024
Cetatea Albă	273.637	150.830	3.033	134.146	10.619	1.908	855	269	121.972	835
Ismail	181.824	83.573	2.370	70.171	8.548	1.394	767	323	97.251	1.000
Tighina	237.810	86.067	4.672	70.415	8.081	2.010	694	195	149.759	1.984
Total	843.070	371.245	11.812	319.179	30.933	5.869	2.610	842	466.982	4.843

Populația repartizată pe știutorii de carte, gradul de instrucție și județe, 29.12.1930.

Tabelul 3.

Rezultatele acțiunii în domeniul culturalizării populației și-au găsit expresia mai ales în creșterea numărului știutorilor de carte. Recensământul general al populației din 29 decembrie 1930 a înregistrat următoarea proporție a știutorilor de carte în Basarabia de sud: din numărul total de populație de la 7 ani în sus care constituia 843.070 - 44,03% știau carte, dintre care în județul Cahul - 33,90%, în județul Cetatea Albă - 55,12%, în județul Ismail - 45,96% și în județul Tighina - 36,19% știau carte.

Într-un scurt răstimp învățământul în Basarabia a cunoscut o largă dezvoltare. Situația politică, economică, psihologică era favorabilă procesului de culturalizare a maselor populare. Datele statistice de la sfârșitul secolului al XIX-lea (1897) arată că în Basarabia știutorii de carte erau numai 19,47% din populație, iar între moldoveni - numai 10,3%².

Legea învățământului particular din 1925 viza în principal școlile minorităților, deși toate școlile cu predare în alte limbi decât româna cădeau sub incidența ei. Prin această lege, minoritățile naționale își puteau constitui școli proprii, cu aprobarea Ministrului Instrucțiunii; limba de predare era stabilită de susținătorii școlii respective, cu precizarea că istoria românilor și geografia României se vor preda în limba română¹. Unica diferență dintre programa școlilor publice și a celor private consta în faptul că limba română, ca obiect de studiu, dar și ca limbă de predare a disciplinelor *Istoria românilor* și *Geografia României*, în cele publice era introdusă din clasa I-a, iar în cele private, din clasa a III-a¹.

Cei mai mulți dintre știutorii de carte se aflau în mediul urban 50,13%, în cel rural fiind doar 41,02% din numărul total de știutori de carte de la 7 ani în sus, din județele Basarabiei de sud. Cei mai mulți știutori de carte din mediul urban se aflau în județul Cetatea Albă - 65,58%, urmat de Tighina cu 59,06%, Ismail - 56,13% și Cahul - 48,01%. În ceea ce privește mediul rural cei mai mulți știutori de carte se aflau în județul Cetatea Albă - 53,70%, urmat de județul Ismail cu 40,36%, Cahul cu 32,37 % și cel mai mic procent înregistrându-se aici în județul Tighina - 32,03%.

Tabelul 4.

Populația repartizată pe știutorii de carte în mediul rural, gradul de instrucție și județe, 29.12.1930.

Județul	Totalul populației de la 7 ani în sus	Știutorii de carte după gradul de instrucție							Neștiutori de carte	Știința de carte nedelarată
		Total știutori de carte	Extra școlară	Primară	Secundară	Profesională	Universitară	Școli superioare		
Cahul	135.155	43.745	1.286	916.66	2.037	352	127	27	90.573	837
Cetatea Albă	240.915	129.371	2.215	119.300	4.474	913	371	86	111.142	402
Ismail	117.233	47.317	1.068	44.450	1.419	273	68	18	69.457	459
Tighina	201.208	64.450	2.602	56.982	3.771	808	244	43	134.905	1.853
Total	694.511	284.883	7.171	260.648	13.701	2.346	831	186	406.077	3.551

Sursa: Anuarul statistic al României, 1937 și 1938, Imprimeria Națională, București, 1939, p. 81.

Populația repartizată pe știutorii de carte în mediul rural, gradul de instrucție și județe, 29.12.1930.

Tabelul 4.

Cei mai mulți dintre știutorii de carte se aflau în mediul urban 50,13%, în cel rural fiind doar 41,02% din numărul total de știutori de carte de la 7 ani în sus, din județele Basarabiei de sud. Cei mai mulți știutori de carte din mediul urban se aflau în județul Cetatea Albă - 65,58%, urmat de Tighina cu 59,06%, Ismail - 56,13% și Cahul - 48,01%. În ceea ce privește mediul rural cei mai mulți știutori de carte se aflau în județul Cetatea Albă - 53,70%, urmat de județul Ismail cu 40,36%, Cahul cu 32,37 % și cel mai mic procent înregistrându-se aici în județul Tighina - 32,03%.

copii de alte naționalități. Până în 1917 în Basarabia nici nu se știa de grădinițe de copii. Între anii 1918-1940 s-au construit localuri pentru circa 50 grădinițe pentru copiii români, evrei, ucraineni, ruși și de alte naționalități.

Sistemul de învățământ românesc era prielnic naționalităților conlocuitoare. Școlile primare, secundare, gimnaziile, liceele au fost dotate cu cadre bine pregătite. În sistemul didactic deja în anul 1926 s-au încadrat 4.917 învățători, ceea ce e de 12 ori mai mult, decât existau în anii 1919-1920.

Vorbind despre succesele școlii basarabene, nu putem trece cu vederea și greutățile prin care a trecut învățământul public din Basarabia. Deși a crescut numărul elevilor, totuși, nu toți copiii au fost școlarizați. Cauza principală o constituiau condițiile grele de viață materială a populației Basarabiei. Era lipsă îmbrăcămintea, încălțăminte necesară pentru elevi. Nu fiecare țăran basarabean avea posibilitatea să-și dea feciorii și fiicele la școală. Era, de asemenea, insuficient numărul de școli și de învățători. Statistica Ministerului de Instrucțiune din 1925 recunoștea că pentru a completa toate golurile din învățământul primar și a trece la sistemul de 7 clase în toate școlile din România, inclusiv din Basarabia, era nevoie de 24 000 de învățători. În 1931-1932 la un învățător reveneau în școlile de stat în Basarabia 55-56 elevi la sate și 42,9 - la orașe. Chiar și acolo unde au fost construite școli de 7 ani rezultatele au fost modeste din cauza lipsei de cadre, de cabinete specializate, ateliere etc.

O problemă greu de rezolvat a învățământului din Basarabia, ca de altfel și din întreaga Românie, era frecvența școlară. Articolul 15 al legii învățământului (1924) prevedea amendarea părinților cu 200-500 lei, dacă lipseau copiii de la școală. Totuși, nici această rigoare nu acționa. În 1932 frecvența în Basarabia constituia 53,6 la sută din tot numărul elevilor (58,8% pentru băieți și 44% pentru fete).

Basarabia ocupa ultimul loc în România la capitolul frecvență școlară. Această rămânere în urmă se explica prin motivele specifice proprii Basarabiei:

1. moștenirea generală înapoiată, lăsată de Rusia țaristă, care influența negativ procesul didactic, frecvența școlară în Basarabia;
2. starea economică grea a țăranimii basarabene. Nu fiecare țăran avea cu ce îmbrăca, întreține și trimite la școală copiii;
3. copiii deseori erau nevoiți să muncească în gospodăria părinților pentru producerea hranei;
4. starea psihologică a țăranimii analfabete deseori stopa frecventarea școlii de către copii.

Cei care învățau erau numiți în glumă „domnișori”, „covrigari” cu mâinile albe, consumatori de „pline albă”, care nu știau s-o producă. În perioada interbelică s-a făcut mult pentru a învinge această stare psihologică care se mai menținea prin satele basarabene.

În comparație cu cel primar și secundar, învățământul superior a cunoscut în Basarabia un progres mai lent. Învățământul superior în Basarabia făcea abia primii pași. Un număr considerabil de studenți basarabeni își făceau studiile la universitățile din Cernăuți, Iași, București, Cluj, la instituțiile de învățământ superior din Franța, Germania, Cehoslovacia, Belgia. Însă nu oricine avea posibilitatea să facă studii.

În comparație cu cel primar și secundar, învățământul superior a cunoscut în basarabene. Cei care învățau erau numiți în glumă „domnișori”, „covrigari” cu mâinile albe, consumatori de „pline albă”, care nu știau s-o producă. În perioada interbelică s-a făcut mult pentru a învinge această stare psihologică care se mai menținea prin satele basarabene.

Cei care învățau erau numiți în glumă „domnișori”, „covrigari” cu mâinile albe, consumatori de „pline albă”, care nu știau s-o producă. În perioada interbelică s-a făcut mult pentru a învinge această stare psihologică care se mai menținea prin satele basarabene.

4. starea psihologică a țăranimii analfabete deseori stopa frecventarea școlii de producerea hranei;

3. copiii deseori erau nevoiți să muncească în gospodăria părinților pentru îmbrăca, întreține și trimite la școală copiii;

2. starea economică grea a țăranimii basarabene. Nu fiecare țăran avea cu ce procesul didactic, frecvența școlară în Basarabia;

1. moștenirea generală înapoiată, lăsată de Rusia țaristă, care influența negativ procesul didactic, frecvența școlară în Basarabia;

Basarabia ocupa ultimul loc în România la capitolul frecvență școlară. Această rămânere în urmă se explica prin motivele specifice proprii Basarabiei:

O problemă greu de rezolvat a învățământului din Basarabia, ca de altfel și din întreaga Românie, era frecvența școlară. Articolul 15 al legii învățământului (1924) prevedea amendarea părinților cu 200-500 lei, dacă lipseau copiii de la școală. Totuși, nici această rigoare nu acționa. În 1932 frecvența în Basarabia constituia 53,6 la sută din tot numărul elevilor (58,8% pentru băieți și 44% pentru fete).

Basarabia ocupa ultimul loc în România la capitolul frecvență școlară. Această rămânere în urmă se explica prin motivele specifice proprii Basarabiei:

1. moștenirea generală înapoiată, lăsată de Rusia țaristă, care influența negativ procesul didactic, frecvența școlară în Basarabia;

2. starea economică grea a țăranimii basarabene. Nu fiecare țăran avea cu ce îmbrăca, întreține și trimite la școală copiii;

3. copiii deseori erau nevoiți să muncească în gospodăria părinților pentru producerea hranei;

4. starea psihologică a țăranimii analfabete deseori stopa frecventarea școlii de către copii.

Cei care învățau erau numiți în glumă „domnișori”, „covrigari” cu mâinile albe, consumatori de „pline albă”, care nu știau s-o producă. În perioada interbelică s-a făcut mult pentru a învinge această stare psihologică care se mai menținea prin satele basarabene.

În comparație cu cel primar și secundar, învățământul superior a cunoscut în Basarabia un progres mai lent. Învățământul superior în Basarabia făcea abia primii pași. Un număr considerabil de studenți basarabeni își făceau studiile la universitățile din Cernăuți, Iași, București, Cluj, la instituțiile de învățământ superior din Franța, Germania, Cehoslovacia, Belgia. Însă nu oricine avea posibilitatea să facă studii.

Taxele mari pentru învățământ, costul ridicat al manualelor, numărul insuficient de locuri la cămine și cantine limitau accesul tinerilor, care proveneau din familii sărace, la învățământul secundar și superior. În aceste condiții grele Gala Galaction propunea să fie deschisă în Basarabia o universitate, să fie completată Facultatea de Teologie cu alte facultăți: “Să nu rămână izolată. Să avem o Universitate în inima Basarabiei”, - scria el. Această idee frumoasă a lui Gala Galaction n-a fost realizată, deoarece Basarabia a fost reanexată de bolșevicii ruși în 1940.

Dar în general învățământul primar, secundar, profesional și superior a constituit un puternic instrument de implantare și dezvoltare a culturii românești, de care au profitat toate clasele sociale basarabene³.

Bibliografie

1. ADN, fondul 487, dosarul 314, anexa cu profesii se refera la anul 1929 /1931.
2. *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, Imprimeria națională București, 1939.
3. *Anuarul statistic al României, 1939 și 1940*, Imprimeria națională București, 1940.
4. *Constituția din 29 martie 1923, în Istoria României între anii 1918-1944. Culegere de documente*, coord. Ioan Scurtu, București, s.a., p. 58.
5. *Dicționarul statistic al Basarabiei: Întocmit pe baza recensământului din anul 1902, corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/1923*. Ediție oficială, Tipografia societății anonime “Glasul țării”, București, 1923.
6. Dașcovici Constantin, *Principiul Naționalităților și Societatea Națiunilor*, București, 1922
7. Enciu Nicoale, *Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol I. Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice*, edit. Lexon-Prim Chișinău, 2013.
8. Moraru Anton, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău: Universul, 1995.
9. *Basarabia economică: revistă economică, socială, statistică și financiară*. Chișinău 1920.
10. Gusti Dumitru, în „*Sociologie românească*”, anul III, 1938, nr. 10 - 12, București.
11. *Învățământul minorităților naționale prin prisma comunității armene (de la Basarabia țaristă la Basarabia românească)*.
12. Lidia Prisac, *Țara Bârsei*, revistă de cultură a Muzeului “Casa Mureșenilor” Brașov. Articole de istorie, literatură, geografie, sociologie și muzicologie, serie nouă, nr. 12, Brașov, 2013.

³ Anton Moraru, *op.cit.*, pp. 225-232.

1. ADN, fondul 487, dosarul 314, anexa cu profesii se refera la anul 1929 /1931.
2. *Anuarul statistic al României, 1937 și 1938*, Imprimeria națională București, 1939.
3. *Anuarul statistic al României, 1939 și 1940*, Imprimeria națională București, 1940.
4. *Constituția din 29 martie 1923, în Istoria României între anii 1918-1944. Culegere de documente*, coord. Ioan Scurtu, București, s.a., p. 58.
5. *Dicționarul statistic al Basarabiei: Întocmit pe baza recensământului din anul 1902, corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922/1923*. Ediție oficială, Tipografia societății anonime “Glasul țării”, București, 1923.
6. Dașcovici Constantin, *Principiul Naționalităților și Societatea Națiunilor*, București, 1922
7. Enciu Nicoale, *Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol I. Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice*, edit. Lexon-Prim Chișinău, 2013.
8. Moraru Anton, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău: Universul, 1995.
9. *Basarabia economică: revistă economică, socială, statistică și financiară*. Chișinău 1920.
10. Gusti Dumitru, în „*Sociologie românească*”, anul III, 1938, nr. 10 - 12, București.
11. *Învățământul minorităților naționale prin prisma comunității armene (de la Basarabia țaristă la Basarabia românească)*.
12. Lidia Prisac, *Țara Bârsei*, revistă de cultură a Muzeului “Casa Mureșenilor” Brașov. Articole de istorie, literatură, geografie, sociologie și muzicologie, serie nouă, nr. 12, Brașov, 2013.

Bibliografie

Taxele mari pentru învățământ, costul ridicat al manualelor, numărul insuficient de locuri la cămine și cantine limitau accesul tinerilor, care proveneau din familii sărace, la învățământul secundar și superior. În aceste condiții grele Gala Galaction propunea să fie deschisă în Basarabia o universitate, să fie completată Facultatea de Teologie cu alte facultăți: “Să nu rămână izolată. Să avem o Universitate în inima Basarabiei”, - scria el. Această idee frumoasă a lui Gala Galaction n-a fost realizată, deoarece Basarabia a fost reanexată de bolșevicii ruși în 1940.

Dar în general învățământul primar, secundar, profesional și superior a constituit un puternic instrument de implantare și dezvoltare a culturii românești, de care au profitat toate clasele sociale basarabene³.

Keywords: *Southern Bessarabia, education system, The Great Union, 1918, schools, laws, 1918 - 1940.*

CHARACTERISTIC OF THE EDUCATION SYSTEM IN URBAN AND RURAL AREAS OF SOUTHERN BESSARABIA (1918-1940)

(Abstract)

On 03/27/1918 Bessarabia, which for over a century under Russian domination, together with other Romanian provinces formed Romanian national unitary state, which created the necessary conditions for revival and spiritual integration of all Romanians, who are under foreign rule until 1918.

The main role in this process would play school, which had brought the natural riverbed national culture.

A very important step in the history of Bessarabia, and especially southern Bessarabia is Romanian Bessarabia return education. Antique documents talk about that at the time of the Great Union in southern Bessarabia missing altogether national schools, literature published in Romanian (Moldovan). Textbooks published in the language of natives were forbidden. For example, teacher John Donchev, a native of Chisinau, in their own edited the Latin ABC, Romanian language course primitive (the original is kept in the museum) but was not allowed to use it in school.

Around the unitary in southern Bessarabia territory parochial schools were operating about 1084 Russian classes 1-2, although the Romanian population was the majority. Data from the 1897 census book attests that the number Knowing represented only 10.5% among men, and among women - 1.7%, remaining far behind representatives of other ethnicities.

In general primary, secondary, vocational and higher education was a powerful tool for implantation and development of Romanian culture, which benefited all classes Bessarabia. From Hotin to the Reni and Ismail, Romanian Bessarabian school forged many intellectuals. She made many personalities who were active in the postwar period. In the years 1918-1940 Bessarabia hundreds of thousands of Romanian children have left school, fits strongly into spiritual life of the reunited Romania.

On 03/27/1918 Bessarabia, which for over a century under Russian domination, together with other Romanian provinces formed Romanian national unitary state, which created the necessary conditions for revival and spiritual integration of all Romanians, who are under foreign rule until 1918.

The main role in this process would play school, which had brought the natural riverbed national culture.

A very important step in the history of Bessarabia, and especially southern Bessarabia is Romanian Bessarabia return education. Antique documents talk about that at the time of the Great Union in southern Bessarabia missing altogether national schools, literature published in Romanian (Moldovan). Textbooks published in the language of natives were forbidden. For example, teacher John Donchev, a native of Chisinau, in their own edited the Latin ABC, Romanian language course primitive (the original is kept in the museum) but was not allowed to use it in school.

Around the unitary in southern Bessarabia territory parochial schools were operating about 1084 Russian classes 1-2, although the Romanian population was the majority. Data from the 1897 census book attests that the number Knowing represented only 10.5% among men, and among women - 1.7%, remaining far behind representatives of other ethnicities.

In general primary, secondary, vocational and higher education was a powerful tool for implantation and development of Romanian culture, which benefited all classes Bessarabia. From Hotin to the Reni and Ismail, Romanian Bessarabian school forged many intellectuals. She made many personalities who were active in the postwar period. In the years 1918-1940 Bessarabia hundreds of thousands of Romanian children have left school, fits strongly into spiritual life of the reunited Romania.

(Abstract)

CHARACTERISTIC OF THE EDUCATION SYSTEM IN URBAN AND RURAL AREAS OF SOUTHERN BESSARABIA (1918-1940)

Keywords: *Southern Bessarabia, education system, The Great Union, 1918, schools, laws, 1918 - 1940.*